

ב. אם תבע עד אחד, ואמר לו שיביא עד נוסף להעיד – נראה שחייב, אע"פ שכעת עדיין לא בא העד השני להעיד (אילת השחר לג). ואם היה לו עד נוסף אלא שהעד לא ידע על כך, וכפר – צ"ע אם חייב שהרי הפסידו ממון, או שמא כיון שלא ידע שיש עד נוסף, שמא אילו היה יודע – היה מעיד (הדושי ר"מ קזיס).

ח. עד אחד שכפר ונשבע והודה, והיה הנתבע לבדו חשוד (שעדות העד היתה מועילה לתובע להשבע וליטול) – פטור (לחכמים). שאומר לתובע, מי אומר שהיית נשבע ונוטל.

ט. עדי קינוי שכפרו והודו – פטורים (גורם דגורם).

י. עדי סתירה – באנו למחלוקת חכמים וראברי"ש הנ"ל בדבר הגורם לממון. להלכה פטור, שדבר שגורם לממון אינו כממון – שהרי אפשר שלא תשתה ולא תשבור כתובתה (רמב"ם יז).

יא. עד טומאה [לאחר קינוי וסתירה] שכפר ונשבע – חייב, שבמניעת עדותו מפסיד כתובה לבעל.

יב. עד מיתת הבעל שכפר ונשבע והודה – אם העיד לאשה שבעלה מת, אפילו חוץ לב"ד – פטור, שהרי לא הפסידה כלום בכפירתו מפני שיכולה לומר בב"ד בעלי מת והיתה נוטלת כתובתה. ואם לא העיד לאשה – חייב, שעל ידי הימנעותו מלהעיד הפסידה כתובתה. [ולדעת האומר שהמשיב עדי קרקע פטור (רבי יוחנן להלן לו דלא כרבי אלעזר. וכן הלכה. ר"י בן מגאש לו: רמב"ם טג), צריך להעמיד שתפסה מטלטלין].

א. יש אומרים שמדובר כשאינה חייבת שבועה בבואה ליטול כתובתה מן היתומים, אם מפני שפטרה בשעת מותו, או שנפטרה משבועה ע"י התפיסה.

ודעת המאירי שאע"פ שחייבת שבועה – העד חייב קרבן ואין יכול לומר 'מי יימר דמשתבעה' כיון שהדבר קרוב לודאי שלא נפרעה, ולא באה השבועה אלא משום נכסי יתומים, אבל חוב-הממון הוא כדבר ברור.

ב. הרמב"ם השמיט הדין שאם אמר לאשה שבעלה מת – פטור. והעיר על כך הלח"מ.

דף לג

נח. א. אמר לעדים להעידו על כמה תביעות שונות או על תביעה אחת של כמה מינים, וכפרו ונשבעו והודו – כמה הם חייבים?

ב. משיב עדי קנס – מהו?

ג. הבא בהרשאה על תביעת ממון חברו, ואמר לעדים להעידו וכפרו לו – האם חייבים?

א. השיב עדים על כמה תביעות שונות, כגון פקדון ותשומת יד (= הלואה) וגזל שיש לו ביד פלוני, או על כמה מינים של תביעה אחת, כגון פקדון חטים ושעורים וכוסמין; אם נשבעו בסתם 'שאינן אנו יודעים לך עדות' – אין חייבים אלא אחת, ואם פרטו בשבועתם את התביעות השונות או את המינים – חייבים על כל אחת ואחת.

משמע שהעיקר תלוי בלשון השבועה, אם שבועה כללית אחת היא או כנשבע על כל אחת ואחת (כ"מ בר"י מלוניל ובריטב"א).
 ודוקא כשאמר שבועה שאיני יודע לך עדות שיש לך ביד פלוני חטין ושעורין...! אבל אם לא הזכיר שבועה אלא קיבל את דברי המשיב, הגם שהוא פרט – אפשר שאינו חייב אלא אחת (ע' תוי"ט ורש"ש).
 יש אומרים שאם המשיב לא פרט והעד פרט – פטור (עריטב"א).

ב. המשיב עדי קנס, לדעת רבי אלעזר ברבי שמעון האומר מודה בקנס ואח"כ באו עדים, חייב – חייבים, שהרי הפסידוהו בכפירתם (ונראה שאין חילוק אם הודה חברו קודם שתבעם אם לאו, שהרי בכל אופן בעדותם היו מחייבים אותו לשלם). ולחכמים הפטורים מודה בקנס ואח"כ באו עדים (וכן קיימא לן) – נסתפקו בגמרא אם קנס נחשב כממון לענין זה כיון שלא הודה עד עתה, או כיון שיכול להודות ולהיפטר לגמרי, אינו כממון. ואולם למאן דאמר (ראבר"ש) שדבר הגורם לממון כממון דמי – ודאי חייבים, שהרי לא גרע קנס מגורם לממון. ורצו להוכיח ממשנתנו לחייב, ודחו. [ולרבי יוסי הגלילי (לד.) – ודאי פטורים. ראשונים].

א. פסק הרמב"ם (ט,ד) שהמשיב עדי קנס פטור.

ומ"מ מצווים העדים מן התורה להעיד לו אף בקנס (מנחת חינוך קכב; אילת השחר. וכ"מ בר"י בן מגאש להלן לה: לענין תביעה שאינה של ממון המועילה לו). ובחדושים-ובאורים צדד שמא גם זה תלוי בספק הגמרא.

ב. מי שתובעים אותו על אונס וכפר 'לא אנסת' וכד' ובאו עדים והעידו שאנס אבל אינם יודעים את מי – אינו משלם קנס אעפ"י שהוחזק כפרן [ובחזיוני ממון בכגון זה חייב] שהרי לא העידו על חיוב [וממילא אין בכפירתם קרבן שבועה באופן זה]. כן דעת הרמב"ן עפ"י סוגיתנו [וכן נקט התורא"ש]. והביא שהירושלמי חולק ומחייב. ולדעת המאירי סוגיתנו אינה חולקת על הירושלמי.

והריטב"א נקט (ומשמע שנקט כן אף אליבא דהרמב"ן) שאם אומר בבית דין שאם יבואו עדים ויעידו שאנס יתחייב, ובאו עדים והעידו – חייב אפילו לא הוחזק כפרן.

ג. תבע את העדים שיעידו לו על אונס ופיתוי, מן הסתם תביעתו כוללת חיוב ממון של כושת ופגם. וכן תבעם שיש בידו תשלומי כפל וארבעה וחמשה ביד פלוני – חייבים מפני הקרן שבאותם תשלומים (עפ"י רמב"ם ט,ד וריטב"א).

ג. המרשה את חברו לתבוע ממנו, ותבע המרשה את העדים להעיד ונשבעו והודו – בכל מקום שההרשאה מועילה, כגון בתביעת מטלטלין שלא כפר בהם הנתבע [ויש אומרים רק בפקדון, וי"א שכותבים אף במטלטלין דכפריה ע' ב"ק ע] – חייבים, אבל כשההרשאה אינה מועילה (כגון במטלטלין דכפריה אליבא דנהרדעי. או ממון שמעולם לא בא לידו (רש"י), ויש חולקים (ערשב"א מאירי ותורא"ש. ועש"ך קכג סקי"ג ומנ"ח מט,ז ויד יהודה) – פטורים.

הראב"ד צדד שכל שליח לתביעת הממון הרי השליח כתובע גופו [ורק בשליח לתביעת העדות בלבד אינו מועיל לחייב]. והרמב"ן ועוד ראשונים חולקים וסוברים שאין די בשליח מפני שאין לו זכות כפייה לדון עמו (ועריטב"א).

דפים לג – לד

נט. א. מנין שאין העדים חייבים אלא על כפירת ממון?
ב. המשביע עדים על כשרות יחוסו, וכן המשביע על דבר שיש בו חיוב מיתה עם ממון, האם חייבים משום שבועת העדות?

א. רבי אליעזר אומר: למדים 'אואין' (או.. או..). 'אואין' משבועת הפקדון.
בחדושי ר"י בן מגאש משמע שאינה ג"ש ממש אלא הקש.
ורבי עקיבא הוסיף ודרש ממאחת מאלה שלא בכל תביעות ממון חייבים – להוציא קנסות. כן פרש"י.
ויש מפרשים שרבי עקיבא למד ממאחת מאלה, אלא שהוצרך להסתמך גם על דרשת 'אואין' לרבות ממון ולמעט דבר אחר. ויש מפרשים להפך, שלרע"ק חייבים בקנס ולר"א פטורים.
רבי יוסי הגלילי: או ראה או ידע – בעדות המתקיימת בראיה בלא ידיעה או בידיעה ללא ראייה, ואי אתה מוצא אלא בממון. מנה מניתי לך בפני פלוני ופלוני וכו' – זו עדות ראייה בלא ידיעה; מנה הודית לי בפני פלוני ופלוני – ידיעה בלא ראייה.
רבי שמעון דרש גזרה שוה תחטא תחטא משבועת הפקדון.

ב. 'משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידו שאני כהן שאני לוי שאני בן גרושה וכד' – הרי אלו פטורים. וכן 'שאנס איש פלוני את בתו, שחבל בי בני, שהדליק גדישי בשבת' – הרי אלו פטורים.

דף לד

ס. א. שבועת העדות – האם מסתבר להשוותה לשבועת הפקדון מלשבועת ביטוי או להפך?
ב. שבועת הפקדון, האם יש להשוותה לשבועת העדות יותר מלמעילה, או להפך?

א. שבועת העדות מסתבר יותר להשוות לשבועת הפקדון מלשבועת ביטוי, שכן הצדדים השווים לעדות ולפקדון מרובים יותר מהצדדים השווים לעדות ולביטוי. (ולכך רבי אליעזר דרש אואין אואין שבועת העדות משבועת הפקדון שאינה אלא בכפירת ממון, ולא למד משבועת ביטוי); – בשתיהן נאמר תחטא; בשתיהן חייבים קרבן במזיד; חיובן על ידי תביעה וכפירה; שתיהן שבועת לשעבר. (לא כן ביטוי, אפילו לרע"ק המחייב בלשעבר, אינה מפורשת בתורה אלא בלהבא (עפ"י רש"י). ועוד, שתיהן רק בלשעבר לאפוקי ביטוי. תו"ח). לעומת הצדדים הדומים לשבועת ביטוי, שהם מועטים: חיובן חטאת (ואילו בשבועת הפקדון – אשם); בעולה-ויורד; ואין בהן חומש.

ב. רבי שמעון למד שבועת הפקדון ממעילה ולא משבועת העדות, לפי שיש ביניהם יותר צדדים שווים: שכן שתיהן נקראות 'מעילה'; שייכות בכל אדם, גם בפסולי עדות; בשתיהן העובר נהנה מעבירתו; בשתיהן חייבים קרבן קבוע; חומש; ואשם. ואילו הצדדים השווים לשבועת העדות פחותים מהם: בשתיהן נאמר תחטא; שתיהן בהדיוט ולא בגבוה; ובשבועה; וע"י תביעה וכפירה הם באים; ובשתיהן כתוב 'אואין'. (תביעה וכפירה נחשבים כדבר אחד. רש"י ותוס').